

В. В. Маркевич

адвокат

boss.advokat.kh@gmail.com

СПІВІДНОШЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Поступовий розвиток економічних процесів на території нашої держави досяг такого рівня за якого суб'єкти господарювання стали гостро потребувати істотного оновлення існуючих об'єктів виробництва. Масовість зазначених процесів вказує на формування підстав для поступової зміни цілого технологічного укладу. Але при цьому виникає обґрунтоване запитання, а чи готова наша держава і наша правова система до такої зміни? Чи відповідає чинне законодавство потребам суб'єктів господарювання? Чи можна буде отримати надійний правовий захист прав на технологію? Спробуємо відповісти на такого роду запитання в світлі результатів аналізу положень чинного законодавства України, існуючих наукових доробок та пропозицій.

Як витікає із положень статті 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» технологія - результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг. Це поняття додатково розкривається через дві суміжні правові категорії вказані в цьому ж нормативно-правовому акті – об'єкт технології та складові технології.

Так, об'єкт технології - наукові та науково-прикладні результати, об'єкти права інтелектуальної власності (зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці), ноу-хау, в яких відображено перелік, строки, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг.

А складова технології – частина технології, де відображено окремі елементи технології у вигляді наукових та науково-прикладних результатів, об'єктів права інтелектуальної власності, ноу-хау.

Як вбачається із змісту зазначених норм права, об'єкти права інтелектуальної власності мають стати внутрішніми складовими частинами тієї технології яка може бути створена на теренах нашої країни. Але при цьому, загальний зміст і правова природа технології до кінця не розкриті на рівні нормативно-правових документів, що вже викликає спротив серед практики правозастосування в ході реалізації зазначених нормативних приписів.

Спробуємо з'ясувати, як сприймається технологія на рівні наукових концепцій, теорій та поглядів:

Так, в етимологічному значенні, термін «технологія», походить від двох слів грецького походження: від «techne» – мистецтво, майстерність, вміння, ремесло. та від «logos» – слово, наука, вчити, знання, вчення, тобто наука про вміння, ремесло. В економічних науках в якості технології розуміють – сукупність методів впливу знарядь праці на різноманітні властивості предметів праці, в результаті якого відбувається активна взаємодія людини з природою. Технологія ж обробки будь-якого предмета праці виражається в технологічному процесі, тобто у процесі фізичного, хімічного, механічного впливу знарядь праці на предмети праці. Технологічні процеси визначаються домінуванням технологічного способу виробництва (єдність продуктивних сил і техніко-економічних відносин), у межах якого відбувається техніко-економічне поєднання працівника із засобами виробництва. Розрізняють технологічний спосіб виробництва («технологічний уклад», «технологічна система»), що базується на ручній, машинній і автоматизованій праці, а отже і відповідну технологію. Так М. Т. Пашута, та О. М. Шкільнюк, наводять поняття технології як спеціальної інформації, необхідної для «розробки», «виробництва» або «використання» виробів. Деречин В. В., Богомолів О. В., Хреновськов Є. І. визначають технологію в якості сукупності методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми сировини, матеріалу чи напівфабрикату, які використовуються у процесі виробництва для одержання готової продукції.

Найбільш ґрунтовне поняття технології наводить О. М. Давидюк, який визначає її як особливий суспільно-економічний феномен виступає в господарському обороті як синтезований об'єкт права інтелектуальної власності, інноваційний об'єкт, інноваційна продукція, відокремлена технологічна лінія, цілісний майновий комплекс суб'єкта господарювання в якому втілено технологію, експериментальне конструювання технології, систематизована сукупність відомостей, реалізованих в певній документації, що дозволяє відтворити технологію в її матеріальному втіленні (інформаційне втілення) та виділяє такі ознаки технологій як: (1) Новизна (такі технології як правило базуються на нових відкриттях, що в свою чергу визначає потенційну здатність такої технології змінити існуючий технологічний уклад); (2) Революційність (кардинальність змін, що настають з втіленням технології); (3) Незамінність (проявляється в тому, що без втілення та застосування такої технології, не можливе настання позитивних змін та зрушень виробничого характеру); (4) Унікальність (кожна така технологія наділена певним комплексом позитивних характеристик та властивостей, яких не мають інші технології); (5) Неминучість настання економічних змін (проявляється в тому, що при втіленні технологій, зміни суспільства та економічної системи обов'язково настануть).

При цьому, всі названі вчені сходяться в одному – об'єкти права інтелектуальної власності є не просто складовою частиною технології, ці об'єкти здійснюють на неї визначальний вплив, зумовлюють її сутність та характеристики.

Але вимушений констатувати і те, що в юридичній науці немає одноманітного підходу до розуміння того якими нормами чинного законодавства України має регулюватись передача прав на технологію. Чи будуть норми цивільного законодавства яке регулює порядок набуття особистих немайнових та майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності розповсюджувати свою дію на правовідносини пов'язані із трансфером технологій?

Так, О. Д. Святоцький, пропонує надавати такого роду відносинам правову охорону за допомогою інших, не спеціальних (по відношенню до права інтелектуальної власності) норм. О. М. Давидюк

вказує на те, що технологія має стати новим об'єктом права промислової власності у складі загального переліку об'єктів права інтелектуальної власності. Тобто ми бачимо наявність плюралізму наукових думок із цього приводу, що за відсутності чіткого правого регулювання не дає можливості повноцінно визнатись суб'єктам господарювання які прагнуть отримати надійний правовий захист тим технологічним рішенням і напрацюванням які вже є в них у наявності.

Саме через це, на мою думку, доцільним є запропонувати змінити чинне законодавство України, ввівши до його складу положення якими все правове регулювання можна було б розділити на дві великих частини:

Перша частина: це створення правових можливостей щодо вільного укладання господарсько-правових та цивільно-правових договорів між учасниками відносин у сфері технологій. Держава в цьому випадку має запропонувати такі приклади договірних конструкцій, за якими передача прав на технологію враховувала передачу майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності які входять до її складу. Відсутність такого роду прикладів і практики договірної забезпечення цих відносин є головним негативним аспектом їх подальшого автономного розвитку.

Друга частина: це створення свого, спеціального галузевого законодавства, яке б визначало основоположні аспекти правового статусу технології та передбачала набір правових засобів стимулювання до правомірної поведінки суб'єктів трансферу технологій. Такий набір засобів, на нашу думку, має стати аналогічним до вже встановленої чинним законодавством України системи засобів забезпечення виконання зобов'язань, визначених положеннями цивільного та господарського законодавства і тим засобам стимулювання належної поведінки які закріплені в положеннях антимонопольно-конкурентного законодавства України. Такий перелік має слугувати засобом непрямого стимулювання розвитку відносин трансферу технологій, оскільки створює додаткові гарантії відновлення прав і законних інтересів їх учасників.